

CSIKI LAPOK

POLITIKAI, KÖZGAZDASÁGI ÉS TARSADALMI HETILAP

Felkiadóhely Mikó-utca 17. b. sz. (Földszint).
 Kiadóhivatal
 Vakar könyv- és papírkereskedése Csikszeredán,
 mely a hirdetések és előzetési díjak kifizetését
 Megjelenik minden vasárnap

Felelős szerkesztő Dr. ÉLTHES GYULA.
 Laptulajdonos VAKAR L.

Előfizetési ár: Egész évre 48 Lei. (Külföldre 80 L.)
 Félévre 24 Lei. Negyedévre 12 Lei. Egyes szám 1 L.
 Kéziratok nem adnak vissza.
 Hirdetési díjak a legolcsóbban számítottak

A Romániához szakadt magyarság helyzete és jövője.

Első közlemény.

Írta: Dr. Pál Gábor.

A bukaresti kamara egyik román képviselője tanulmányuton járt Jugoszláviában s utazásáról az „Adeverul” című lapban számol be. Tapasztalata szerint Horvátországban a börtönbe zárt Radics horvát politikusi erőszeparatisták mozgalmakat szított, melyek folyton terjednek s az új államalakulat rendjének komoly veszélyeztetettségét jelentik. Felemlíti azt is, hogy az Ó-Szerbiába menekült oroszok Belgrádban, Semendrián, Golubáczon, Milenarácson stb. állandó agitációt fejtenek ki Románia ellen s ennek következtében a szerbek románellenes hangulata kétszertelennül növekedett. Megfigyelései közül különösen érdekelt az, hogy a horvátországi magyarság a legnyugodtabb és a legrendfentartóbb magatartást tanúsítja s ezt a szerb kormány is elismerte.

Erdély magyarsága is máltóságtejes nyugalommal virrasztott sorsának csaknem két évig tartott bizonytalansága feletti, fálvak egyszerű házában és városok palotáiban is viselte a rra zudított szenvedések megmérhetetlen sorozatát, de azért magatartását tisztesség és önzet irányította s békésen várta a bekezdő konferencia által meghozandó ítéleteket, mely a világháborúban küzdő nemzetek új elrendezését és az új államkeretekbe jutó nemzetek jövőjének kialakulását szabályozni hivatott volt. Negy év szörnyű háború után, melyben az osztrák katonai hatalom-megdőbbsé aránytalansággal dobta áldozatul a magyarság tömegeit, csak bekere vágyott s türt minden megpróbáltatást, melyet a sors reá mélt s várta, hogy a békeszerződés tisztia helyzetet teremtsen számára 1919. évi november hó 15-én a székelyek határszélén megjelent román kir. csapatok Presan tábornok, vezérkari főnök kiáltványát szórták szét, mely sejtette, hogy a katonai lépés nem megszállás, hanem az Erdélyre való egyezős megvalósítását jelenti s megis ver nélkül vonzhatott át egész Erdély területén. Míg Európa mindazon államaiiban, melyeknél a háború elvesztése katonai megszállást vont maga után s ezen megszállások az eddigi államhatárok megváltoztatásának tendenciáját mutatták, véres ellenállásokat, felkeléseket, hónapokon át megújuló zavargásokat, sőt még ma is folynak, addig Erdély magyar népe nem ontott vért s nem tette földjét újabb temetővé. Montenegróban, Albániában, Horvátországban, Macedoniában, Besszarábiában, Karinthiában, Felsősziléziában, Danzig vidékén és az ázsiai Törökországban a megszállások verehajtása közben folyó harcokban elesett és kivezett lakosok ezreit törték a sírba az alatt, míg Párisban az „örökbéke” művét tákolták össze a milliók felett alkudozó diplomaták.

Még most is háború folyik Európa és Ázsia sok országában a békekonferencia rendelkezésével szemben s az általa hirdetett örökbéke dicsőségére. Az erdélyi magyarság nem gondolt véres eszközökre, folytatni igyekezett békés munkáját, megrendült lélekkel emlékezve mind a négy égtáj felé elesett hozzátartozóira s hadifogságban sínylődő családtagjaira. Erdély románsága is kivette részét eléggé mindkét vesztegében, de a magyarság áldozatai mégis

meghaladták. Csak most tette közzé Popa Konstantin a földművelésügyi igazgatóság vezetője az általa feldolgozott statisztikai anyagot, mely szerint Erdély, Bánát és a Királyhágón túl ide szakított területek lakossága közül Csikvármegye adta a lakosság számarányához képest a világháborúban a legtöbb katonát, amiből az is következik, hogy legtöbb emberét veszítette el. S bár az a közlés nem szól a többi székely megye és a többi erdélyi magyarság katonái számadatairól, de tudjuk, hogy a harcterek temetőiben egyforma arányt képviseltünk s rokkant nyomorokjaink tömege egyező arányt mutatott. A magyarság katonái várják továbbá most is a legnagyobb számban a szibériai kinszenvedések megváltását s a hatodik éve gyötrelmes sorshól hazavágások sorát hullanak el ott nap nap után a testi és lelki megtörttség alig elképzelhető fájdalmak között, mert az 1500 kilométeres fronton dühörgő orosz- lengyel háború még ma is utjukat állja. S ha még azt is felemlítem, hogy a régi határszélén lakó székelység az 1916. év augusztus 16-iki hadüzenettel kényszerített menekülés folytán ingó vagyonát teljesen vagy legnagyobb részben elvesztette s azután másfél évet meghaladó idő alatt a régi országhatár mentén folyó álló harcok frontjait mögött a katonai előokra igénybevett szolgáltatások és lakástefoglalások nehézzé ténthet érte át, — ugy képet alkotam arról, hogy az erdélyi magyarság, de különösen a székelység a szenvedések, megpróbáltatások, fájdalmak és csordultig való keserűségek csúcspontjára jutott fel már az 1918. novemberi események bekövetkezése előtt. A forradalom még sem váltott ki a lelkekből nagy felforgató indulatokat; emberélet és magánvagyon ellen alig fordult elő támadás; csendőség és katonaság, tehát teljesen karhatalom nélkül és a háborúból hazatérő katonák háborgó indulata dacára a közrend megóvása mégis lehetséges volt. Az erdélyi román és magyar falvak népe nem bántotta egymást, mert nem uszították egymásra. Elt és dolgozott tovább egymás mellett. A székely falvakon keresztül bántódás nélkül futott át Gyimesbükkből az Uzic és vissza a román katonai tisztai autó meg azelőtt, mielőtt a román kir. csapatok bejöttek volna. 1918. év december hó 1-én pedig a magyar állam által rendelkezésre bocsátott külön vonatok vitték fennakadás nélkül az erdélyi románság képviselőit a gyulafehérvári gyűlésre. A forradalom előtt elviselt szenvedések és a forradalom alatt tanúsított békés magatartás mindezen valóságos tényei dacára az erdélyi magyarság ezután élte még át a krisztusi szenvedések teljességét, legfőképpen azért, mert a bukaresti lapok 1918. év végén 1919. év első hónapjaiban hasábas cikkeket közöltek az erdélyi románoknak magyarok által való folytonos bántalmazásáról, megöletéséről, melyek a valóságnak meg nem feleltek, de alkalmasak voltak arra, hogy a román katonák lelkét gyűlölettel megtöltsék és ennek hatása alatt a békés magyar népnek megmérhetetlen fájdalmakat és oknélküli megtorlásokat kellett később elviseljen.

A belgrádi fegyverszüneti szerződés a ma-

gyar polgári igazgatás fenntartását rendelte el ami azt jelentette, hogy a közalkalmazottak állásukat megtartják, előbbi javadalmazásukhoz való joguk fenntartatik s a közszolgálatot az addig érvényben levő jogszabályok szerint látják el. Az erdélyi magyarságnak ragaszkodnia kellett e nemzetközi szerződés szentségéhez, mert az országhoz való államhűség becsülete és a békeszerződés államjogi rendezésének mellözhetetlen bevárása erre kötelezte. S ugyanakkor midőn Orománia hadbírósgái Bukarestben, Krajovában, Ploestiben halálra és életfogytiglani börtönre ítélték el egymásután a romániai német megszállás alatt tanúsított magatartásukért Verzea ezredest, Knoch-ot és számos más román polgárt — Erdélyben eskütételeket követeltek a magyar tisztviselőktől, kik nem tehettek akkor eleget a felbivásnak a békeszerződés előtt még fel nem oldott eskü szentségének, az erkölcsi és államjogi kötelezettségnek legsúlyosabb megsértése s az Oromániában legnagyobb bűnnek ítélt hasonló cselekedet elkövetése nélkül. A magyar tisztviselők óriási tömege veszítette el ennek folytán kenyerét a megelhetés legnagyobb drágasága idején s kitette magát a legsúlyosabb nélkülözésnek — becsületéért. Ezréveladták és vesztegették el legkedvesebb holmijaikat, halmozták adóságaikat, mint munkások lepték el a gyárakat és vállalatokat, melyeknek a katonai hatóságok még azt is megtiltották, hogy a kenyeret veszített magyar tisztviselőknek alkalmaztatást vagy napszámot adjanak. Világraszóló tragikumuma volt a magyarságnak, hogy 1914—1918. évek megpróbáltatásai után e sorsra jutott. Az elfogulatlan románság is megdőbbséssel csodálta meg ezt az emelt fövel szenvedett fájdalmat, ezt a tiszteletreméltó elszegényedést, melyet a magyar tisztviselők nagy tábora mélyszéges keserűséggel bár, de nyugodtan elviselt.

A tisztviselőknél kívül a magyar lakosság is soha fel nem sorolható, meg nem számlálható üldözöttség és gyötrelmet szenvedett el a békeszerződés készítésének hosszú ideje alatt. Pedig mindez elmaradhatott volna s nem lett volna szükség arra, hogy a századok óta s örök időköz e földön ezután is együttlakó népek élete mélyszéges keserűségekkel telítessék. Ha az antathatalmak 1918. évi november hó 15-én nem azt a fegyverszüneti szerződést kötött meg Belgrádban, melyet megkötöttek, hanem tudtul adják szerződésben vagy azon kívül a világnak s a magyarságnak, hogy Erdélyt, Bánátot és a Királyhágón tullelvő bizonyos területeket Romániához csatolják, ez elhatározásukon semmi sem változtat és a később elkészítendő békeszerződés csupán e ténynek részletes államjogi szabályozását fogja tartalmazni. az a szerződés e bevégzett ténynek tehát csak nemzetközi formális elismerését fogja betetőzni, — akkor a változhatatlanul kijelölt sorsba való megnyugvás, az új államalakulásba való elhelyezkedés, a jövőre való együttmunkálkodás szükségének felismerése, a magyar tisztviselő karnak az új államszolgálatba való egységes belépése, az állami rend konszolidációjára, már régen és akkor bekövetkezett volna — az elszakított magyarságot ért megpróbáltatások,

szenvedések és gyötrelmek nélkül. Nem kellett volna tehát virrasztania csaknem két évig a halálánál is rosszabb bizonytalanság felett.

A magyarság tájékozódásának sorompó állta útját, melyet a Magyarország felő eső harások fegyveres lezárása alkotott. A sajtócenzúra pedig gondoskodott arról, hogy a hiteles valóság általános felismerése lehetetlen legyen, mert még a bukaresti lapokban megjelent külpolitikai híreknek közlését sem engedte meg.

A békeszerződés aláírása előtt már egy félével, 1919. december 20-án a román kormány Párisban az antant hatalmakkal kötött előzetes egyezményt írt alá, mely már előre szabályozta a Romániához csatolandó területek lakosságának állampolgári viszonyait, tehát már akkor kétségtelenné tette az az egyezmény, hogy a lecsatolás bekövetkezik, de a kormány még sem tartotta szükségesnek, hogy ezt a tényt az érdekeltek millióinak hiteles formában tudtára adja. A magyar tisztviselőket eskütételre felszólító különböző hatósági felhívások pedig még az 1920-ik évben sem a nagyhatalmakkal kötött előzetes szerződésre, hanem az 1918. december 1-én hozott gyulafehérvári határozatra hivatkoztak, az Öromániával való egyesülés államjogi bevégeztségének igazolására. Volt még más ok is, mely a magyar tisztviselői kart a felsorolt okokon kívül a békeszerződés bevárására készítette s ezt az okot — a román kormány szolgáltatta. A párisi béketárgyalások alatt másfél éven át a miniszterelnökség és az erdélyi kormányzótanács hivatalos sajtóirodái adták ki a román lapoknak azon közleményeket, melyek a béke rendezés alatt álló államhatárokat s a román államkormányzat követeléseire vonatkoztak és a román lapok ezen közleményekből értesültek a dübörgő világeseményekről. S vissza kell emlékeznünk arra, hogy akkor hónapokon át az egész sajtó — a hivatalos tájékoztatások alapján — a békekonferencia ellen panaszkodott a következő tények felsorolása mellett: Románia a háború alatt hiába hozott áldozatokat; a békekonferencia megtagadta a háború folyamán tett ígéretek beváltását; lehetlenné tette a románok teljes egyesülését; Bratianu miniszterelnök lemondott a román igények nem teljesítése miatt; a békekonferencia legfőbb tanácsa olyan magyar lakosságú területeknek tagadta meg Romániához való csatolását, melyek magukat gazdaságilag fenntartani képtelenek lesznek stb., de soha egy szóval sem közölte, hogy mely területek azok, melyek nem fognak ide csatoltni s amelyek miatt az áldozatok hiábavalók voltak, az ígéretek meg nem tartattak s a Bratianu kormányt lemondania kellett s amelyek miatt ellentállást birtokolt a békeszerződés tervezetével szemben. S ez a milliók lelkében keserűséggel latolgatott kétség csak növelte az új állama kulásban való tisztviselői esküre jelentkezés akadályait, még azoknál is, kik a békeszerződés aláírásáig a passiv magatartás csupán erkölcsi és jogi kötelezettséget kevésbé érezték. Mintha mindez csak azért történt volna, hogy az egyre-másra eskütételre felszólított közalkalmazottak tízezrei más jövőben való bizakodással hagyják el helyeiket s ezzel elhelyezkedésre nyujtsanak alkalmat olyan román tisztviselőknél, kiknek jó része az állásához kötött képzettséggel és törvényes kvalifikációval nem bír. A kormányzótanács — mint utólag látható — biztosan tudta, hogy a békekonferencia azon államhatárokat fogja megállapítani, melyek ma vannak s így tudta azt is, hogy a tisztviselői kar időelőtti esküje szükségtelen és felesleges, mert e nélkül is Erdély egyesítése bekövetkezik, minthogy ezt az egyesítést nem csak saját hatalmi tényére, hanem a nagyhatalmak már befejezett akaratára is alapította. Nem volt szükség tehát arra, hogy a magyar tisztviselői kart a belgrádi fegyverszüneti szerződés nyílt rendelkezései, a Románia törvényei közé beiktatott hági egyezmény és a békeszerződés aláírásáig fel nem oldott eskü ellenére a még államjogilag el nem rendezett új Románia részére esküre bírja fel. Ha ez meg nem történt volna, az igazságszolgáltatás, közigazgatás, iskolázás fontos közszolgálatában nem mutatkozott volna az a fennakadás, melyet a román lakosság is súlyosan érez s amely a körülöttünk forrongó világban még a románokra nézve sem kívánatos, mert megláttatta az államrend iránt való tiszt

teletet és erkölcsileg kellően ki nem képzett egyéneknek hatósági jogkörrel való felruházása folytán a megvesztegetésnek széles teret adott. A magyar tisztviselői kar az esküre való felhívás idején mindig hangoztatta, hogy a békeszerződés aláírása után hajlandó esküt tenni. A minisztertanácsnak július hónapban erre irányuló felszólításának eleget is tett, jelentkezését benyújtotta s a kiktől kívánták, az esküt le is tették.

Míg a minisztertanács felhívása meg nem jelent s a tisztviselői kar nélkülözés és elszegényedés között várta sorsának elintézését, át kellett élje a megszerzett otthon, a családi tűzhely, a lerakott fészkek elvételét is, az abban való megmaradás jogának megvonását, a legelkeserítőbb, a legfájdalmasabb belemarkolást az ember ősjogába a kiutasítást. Szívvel-lellettel érte bántalom annak, a kit ér, mert a legnagyobbat vesz el abból, amit életnek neveznek és a legkevesebbtől fosztja meg, amihez jussa van a földön élő bármely emberi lénynek. Legfőképpen szörnyű tragédia annak a családnak, melynek eltartója végig csinálta a világháborút, megfáradta, verejtékezte és megvérezte, a hihetetlenség mértékéig s aztán a megtört testtel-lellettel a munkájával megszerzett, életének s nyugalomának rendelt lakásváltozást — a kiutasítás éri. Félézer évvel ezelőtt már a jobbágy is szabad költözködési jogot nyert, de a tisztviselők tömegei most kiutasítottak még általuk felépített, feltéve gondozott saját házaikból is. S az a magyar tisztviselő, kit a sors legnagyobb csapásai értek, — a legsúlyosabbban érte rendelkezések hatása alatt is néman fogadta azt, amit a végzet megkeserített életének szabott. Csernovitzban a napokban a hatóság két pincért utasított ki s a város egész munkássága félbehagyott minden munkát, lázongó sztrájkokkal követelve a sérelem orvoslását s erre a miniszterelnök táviratilag intézkedett a rendelkezés visszavonása iránt. A magyar tisztviselő mélyeséges fájdalmát nem hallotta meg senki, mert a kormány hatalom számolt a munkásmozgalmak fenyegető terjedésével, de már ott, hol a védtelenség sztrájkot nem alkalmazhatott — az emberiség követését nem tette kötelezővé azoknak, kik nevében rendelkeztek. Ezekért még a bukaresti sajtó néhány organuma is ünnepléses tiltakozást tett közzé.

De nemcsak a tisztviselők, hanem a magyar lakosság általában soha fel nem sorolható, soha össze nem foglaltató szenvedéseket ért meg. A letartóztatások és internálások, a legtermészetesebb szabadság elnyomása, a falu népének ingyenes munkára és szolgáltatásokra való kényszerítése, a csendőrség folytonos önkényei s legfőképpen a botozás verig bántottak. Az Isten képmására teremtett ember lenyennek ezen legborzasztóbb meggyalázását e földön soha nem ismertük: évszázadok hagyományai sem emlékeztettek valamikor való alkalmaztatására. A szabad székely még jobbágy sem volt soha, akkor sem, mikor az egész Európa államrendszere a jobbágyrendszeren nyugodott. Az ezen sorsal járó terheket sem érezte, annál kevésbé a törvényes ítélet nélkül önkényesen kiszabott büntetéseket. Már pedig a botozás nemcsak megtorlásul, hanem valótó eszközül is alkalmaztatott úgy, hogy fél falu népe találta elviselhetetlennek az ordító szerencsétlen jankiállításait. Világháború rémségeit átélte, öt éves hadifogságból hazakerült férfiak s még nők is szenvedtek el a legrettenetesebb fájdalmat.

Ezen átlagosan felsorolt bántalmak láncolatából állt az az élet, melyet 1918. november havától eltöltöttünk. Vártuk, hogy megszűnik feltevének a rém, melyet bűn nélkül kellett elviselnünk. Elérkezett már az ideje annak, hogy véget vessenek a szenvedéseknek azok, kiknek a hatalom s a kormányzás feladata kézbe adott Gyógyítsák és ne mélyítsék a fájdalmakat. Az állami hatalom minden birtokosának és közegének tétassék meg nem tagadható kötelességévé a törvény és jog feltétlen tisztelete. Legyen békeség, munka és nyugalom már az új államhatárokat kebelezett földünkön, melyet románok és magyarok együtt laknak az idők végezetéig. Az államépítő helyes politika nem növeli, hanem enyhésíti a mult hibáit és a közigazgatást az őszelakosság boldogulására szervezi és irányítja s meggátolja, megsemmisíti az önkényre és visszaélésre tö

rekvó hivatali hatalmat. Az állampolgár személyes szabadsága legyen szent, családi otthona pedig sérthetetlen. Egy ujjal se bántasson senkit az államhatalom közege, hanem állítsa törvény elé, aki törvényt sértett. Az állam fenntartásának, a rend, jog és jólét megteremtésének, az uralom tiszteletének ezek a parancsoló szükségai.

A közhivataloknak az egyének munkájának elősegítését, megkönnyítését, a közrend megtartását, a társadalmi béke helyreállítását, népösszegesség közjólétét kell szolgálnia azzal a hatalommal, melyet e célra a törvények biztosítanak. De a törvény megtartása nemcsak az állampolgár kötelessége legyen, hanem az állam hatalmával felruházott tisztviselő akaratának és ténykedésének is megsemmisítő korlátját kell képezze. Emelkedjék e felismerésre a közszolgálat szelleme s akkor az önkény törvénykezése, az erőszak igazgatása változik át s más eredményt mutat majd az állampolgároknak a jogrend iránt való tisztelete.

Az ostromállapot megszűnt s ez azt kell jelentse, hogy rabzolgákból szabadságjogokkal ellátott polgarokká válunk, kik törvények uralma alatt élünk. A felsőbb hatóságok területek észre azon hatósági közegeket, kik népelefelett gyakoroltak eddig „önrendelkezési jog” okat, kik a világnak ezen új jelzavát saját önkényük alkalmazhatására rttették.

Mert foly tovább ma is az a hatalmaskodás, mely a nemzetek benső békéjének helyreállítását akadályozza, az átszenvedett keserűséget ébren tartja, a hatóság és a szabály megbecsülését kisebbiti.

A magyarság nem lehet üldözött és idegennek nevezett továbbra is a saját szülőföldjén. Szünjön meg a testi bántalmazás, mely az állam hatalmával való legsúlyosabb visszaélések. A csendőrök és rendőrök önkényét gátolják meg azok, kiknek az hatalmában áll. Gyakoroljanak körültekintő ellenőrzést, mert megengedhetetlen bántalmazások és jogtalanságok érik városok lakóit és a falvak népét is. Válasszon valóra Argetoianu belügyminiszter kolozvári kijelentése: „most a méltányosság es-jogosság fog uralkodni”. Az államérdék követeli legelső sorban a hatalmaskodások elfojtasát s azt, hogy végre normalis életfolyamat kezdődjék.

Az államgazgatás gyökeres változtatásának szükségét a román politikuskok közül is sokan és a román sajtó is meglátta és hangoztatta. A bukaresti kamarában és szenatusban is megdöbbenést kelto nyilatkozatok hangzottak el a súlyos jellegű zavarok és visszaélések miatt. De azért a hatalmi tuikapasok nem szüntek meg, az önkény megmaradt állandósulásra törekszik s a lakosság panasza elégedetlensége általános. Köztudomán tény, hogy az erdélyi román lakosság jórészt osztrák az elégedetlenségben.

Lupu volt belügyminiszter a „Luptatorul”-ban azt kiáltja szét: „hagyjátok már abba hajszát. A tiszta munkához kell fogni, a mig nem késő”. S ugyanúgy hirdeti, hogy ok nélkül való fájdalmak okoztatnak a magyarságnak és hogy a közigazgatás határtalan alacsony színvonalon áll, mert nincs meg az igazság kultusza, a szakzerű és erkölcsi képzettség hiánya pedig a közszolgálatot eredményes hatásaitól fosztja meg. A rossz adminisztráció gyilkosa az államéletnek, mert alkalmi emberekkel nem lehet egy állam gépezetét üzemen tartani — mondja ő Szerinte is Erdély még most is hadizóna, azaz zóna, melyben nincsenek törvények, hanem abszolutizmus. Elismerte azt is, hogy az erdélyi földreform a magyarságnak a földbirtokból való kiszorítására alkotott.

Radulescu Motru, a bukaresti egyetem tanára az „Izbanda” című lapban a következő kijelentést teszi: Erdélyben a közélet terén anarchia uralkodik. Bár a területi gyarapodás Romániát sok új feladat elé állította, melyek egymagukban is nehéz válságokat okoznak, a zavarokat mégis a rossz közigazgatás, az avatatlan vezetés és korrupcióból származó visszaélések teremtették meg.

Az „Izbanda” az erdélyi közállapotok bírálata közben az új államot „Nagy Anarchiá”-nak nevezi s a főhibát abban látja, hogy az új területek állami igazgatására a régi pártok ósáson polyváját a csatolt területekre hanyták

s bár a legtehetségesebb és legtisztességesebb erőket kellett volna küldeni, mégis a legkevésbé hivatott, legkevésbé kiképzett elemeket szabadították a csatolt területekre. A botlás e lap szerint megbocsáthatatlan. Követeli, hogy a csatolt területek törvényeit és szokásait ismerő régi tisztviselők helyeztessenek vissza a hivatalokba.

A szocialisták legutóbbi bukaresti nagygyűlésén Petrescu ügyvéd azon kijelentést tette, hogy a csatolt területet a terror javában virágzik, Erdélyben a felháborodás teljesen jogosult s ha a Népek Szövetsége népszavazást rendelne el, az tűnne ki, hogy a lakosság (vagy a román nyelvűeket) autonómiát kér.

Ha az elfogulatlan romániai vezető politikusok ismernek, tudnak mindazt, amit itt e földön elviselni kellett s aminek még most sem szakadt vége, ha az erdélyi közállapotok okainak tapogatásánál a homályt a tisztánlátás világa cserelné fel — úgy nem a pusztába, hanem az államkormányzás legfőbb berkeibe kellene belekialtaniok a törvény, jog és igazság uralmának érvényesítését. Ha tudnák, hogy mit szenved falu és város, mit jelent a csendő- és rendőrség önkénye, a kiutasítások, lakásrekvizálás, a közigazgatás művelési, a veszélyes megtelepülései, az iskolák, kulturális intézmények sérelmei, az igazságszolgáltatás hiányai, a hivatalokban az állampolgárokat érő pofozások, céglíratokkal való hatalmaskodások, a nemzeti kisebbségek jogainak tiszteletben tartására tett ígéretek folytonos megsértései, az agrárreformmal elkövetett igazságtalanságok s a mag megsemmisíthatatlan sérelmek, — akkor megismételhetők az: a kijelentést, melyet a képviselőházban egyik képviselő Beszarabiára vonatkoztatva tett az előző ülészen, hogy: „jobb a pokolban émi, mint e földön“.

A minisztertanácsnak a tisztviselőkre vonatkozó felhívása ország-világ előtt kihirdette, hogy a szerzett jogok biztosítanak azok részére, kik a kitűzött határidő alatt jelentkeznek. E felhívásnak „leg-tettek s ma két hónap múlva még hába várják a reakció vonatkozó intézkedéseket. Pedig csak egy tollvonásba került volna kiadni legalább azt a rendelkezést, hogy az állampénztárak adják ki részükre a jelentkezésig visszamenőleg illetményeket addig, míg állásaikba tenyleg visszahelyeztetnek.

S mialatt mindezek megtörténnek, nem mulik el nap a nélkül, hogy miniszterek, vezető politikusok, prefektek ne ismételnék, ünnepelesen ki ne nyilatkozzanak azt, hogy a nemzeti kisebbségek jogait tiszteletben tartják s minden fajnak ezen a földön az egyenlőséget biztosítják. Pedig Románia a törvényei közé már becikkelyezett bekezdésekkel is az egész világgal szemben kötelezte magát a nemzeti kisebbségjogainak elismerésére és megtartására.

A gyulafehérvári határozat az erdélyi románok nevében teljes szabadságot ígért a nem román nyelvű lakosság részére s iskolai, közigazgatási, igazságszolgáltatási ügyekben szabad érvényesülést biztosított a nemzeti kisebbségek nyelvén. Az erdélyi kormányzótanács meg-megújító időközökben hirdette a gyulafehérvári határozat „magasztos“ elveit, de egy évnél tovább segítette elő, hogy abból semmi meg ne valósítassék, sőt rendeleteivel saját maga semmisítette meg az ígérést. A kormányzótanács működése alatt adtak ki a cégtáblák mevalósítására büntetés terhe mellett felhívó rendeletek, holott tudja mindenki, hogy századokon át bárki e földön céget bármely nyelven szabadon használhatta s ugyanakkor annak működése alatt vezették be a román nyelvű közigazgatást még a magyarság által teljes egységben lakott megyékben és városokban is. De a gyulafehérvári határozatra való hivatkozás azért soha sem maradt el. Számtalan sok magyart ért testi bántalmazás csak azért, mert magyarnak vallotta magát; s ez akkor történt, midőn a kormányzótanács a külföldnek folyton hirdette, hogy Erdélyben megteremtette a nem román fajok — teljes szabadságát. A gyulafehérvári határozat, mint az új alkotmány fundamentuma érvényben volt, ha annak alapján a magyarságot kényszeríteni vagy tőle valamit elvenni kellett, de nem volt érvényben mindjárt, mihelyt millióknak tett ígéretek kellett volna bevaltani.

A kormányzótanács megszűnte után a bu-

karesti kormány Erdély, Bánát és a Királyhágón tuleső elszakadt területek nem román népeinek újabb megnyugtató ígéretek tett, melyek közül a kisebbségek jogainak tiszteletben tartása legelő csillogott. Ezt az újabb ígérést a magyarság és már a szászok, svábok is úgy tekintették, mely értékében nem haladja túl — az előbbieket. Akkor pedig a bukaresti kormányt már nemcsak a gyulafehérvári határozat, hanem a Parisban 1919. évi december hó 20-án kötött egyezmény is kötelezte, melyben garantálta nemzetközileg a nemzeti és felekezeti kisebbségek jogait. S erre mi következett? A magyarság iskolái és a felekezetek ma sem kapják az államségélyt és kongruakiegészítést; Nagyenyeden, Máramarosszigeten stb. magyar nyelvű felekezeti középiskolákat foglaltak le más célokra; falvakon dobbal hirdetik ki és csendőrök fenyegetik a szülőket, hogy gyermekeiket felekezeti iskolákba ne irassák be; Kolozsvárt elveszik a legnagyobb magyar kultúrezesület az Emke s a református püspök irodahelyiségeit; hatóságilag büntetik azokat, kik cégüket nem az elrendelt zöveg-egyel irják ki; közléstessik azt, hogy a katonai hatóságokhoz, a közigazgatás egyes ágazataihoz és az igazságszolgáltatásban, mint pl. Kolozsvárt, Brassóban, Marosvásárhelyt, Szébenben, Kézdivásárhelyt stb. csak román nyelvű beadványt lehet benyújtani. S tessék ezt akkor, midőn országos érvényű minisztertanácsai rendelet a köztisztviselők és ügyvédek részére a román nyelv elsajátítására egy évi határidőt engedett s addig a szerzett jog, tehát az anyanyelv használati jogának érvényben maradását nyilvánosan kihirdették. Milliók laktak a csatolt területen, kik a román nyelvet nem bírják s ennek a nagy kisebbségnek máról-holnapra teszi az államkormányzás a hivatalokkal való érintkezésben a román nyelvet kötelezővé.

Goga Oktávia miniszter az egyik aradi lapban a következő kijelentést tette: „szeretném nagyon, ha a magyar lakosság intenzíven foglalkozna a politikával és a közügyekkel, mert az ilyen passzív rezisztencia mellett lehetetlen egy nép politikai boldogulását elősegíteni“. A magyar sajtó eddig is foglalkozott intenzíven a közügyekkel s kimutatta már sokszor, hogy mint lehet egy nép politikai boldogulását a nemzetközi szerződések ellenére — megakadályozni. Egyszer nem tehetett, mert megkötött kézzel-lábbal, cenzúrával és ostrom-állapottal, az emberi szabadság lehetetlen tételével csak erre az utra szorított. Ha ez a kényszer nem alkalmaztatik, már regen ki lehetett volna mutatni, hogy a fajüldözés az ötvenes világháború után és az orosz bolsevizmus közvetlen szomszédságában észszerűtlen, az állami rend megszilárdulását késlelteti s a nemzetek békeje állandó megalapozásának célját nem szolgálja. A román vezetők ezt csak most kezdik észre venni s „Nemzeti Művelődési Kör“-t alapítanak, melynek „célja az anarchizmus ellen küzdeni, jó utakon terelni a tömeget, mert szemünk előtt készül a borzalmas sir, mely elnyeléssel fenyeget“, mint az aláírásai felhívás mondja.

Mely meglátásokon alapuló új rendszerét kell felépíteni a fajok együttélésének, melyben egyik érdekét a másik el ne nyomhassa, ne gunyolja azt, ami a másiknak szentséges emléke és értéke s egymás jogát, nyelvét, kultúráját kölcsönösen megbecsülje. A belső megnyugvason és békén alapuló államfentartó munka célszerűsége elkerülhetetlen utat mutatnak arra, hogy a nem román nyelvű népfajok, jogai állandó elrendezéssel és örökérvényű garanciákkal megvédessenek. Az a felfogás és rendszer, mely a közhatalom gyakorlóit irányítja s mely a magyarság jogainak megsemmisítésére vezetett, még a fajegyenlőség legmagasabb eszméjét őszintén valló államkormány mellett is félig-meddig szorítható csak vissza, mert míg felvilágosítja, megérteti, ellenőrzi a gyűlölettel telt közhatalommal felruházott egyének gondolatvilágát arról, hogy az eddig követett irány nem szolgálja a román állam érdekeit s hogy a román állam a benne élő más nyelvű milliókat magának megnyerni s nem elidegeníteni hivatott, — addig be nem látható idő szükséges. S még ily irányu, a kisebbségek jogait valóban tiszteletben tartó kormány sem nyújthat garanciát politikájának állandó érvényesítésére, mert pártok küzdelme szoríthatja a kormányzás terét.

Azt az ut s az a garancia; mely a magyarságnak jogait saját intézményei által védi, oltalmazza, kulturájának, közgazdaságának fejlesztésére, iskolái és egyházi fenntartására nemcsak lehetőséget, hanem biztonságot is nyújt — a nemzeti autonómia.

Fuvarosok kirendelése.

Fahordás ingyen.

Csikszereda, okt. 1.

Csikszereda város új rendőrfőkapitánya, Subú György az utóbbi időben a városi polgárokat tűzifaszállításra rendeli ki, akiknek szigorú kötelességük a rendőrség részére fát szállítani. A kirendelés szóbelileg rendőrök útján történik s a munka ingyenes, mert a fuvarosoknak nem fizetnek semmit. Az egész ügyletnek törvényes alapja nincsen, mert mikor akadt egy-két intelligensebb polgár, ki a fuvar kiállítását kerekén megtagadta, azt mondták a rendőrök, hogy „pardon, nem muszáj menni, csak ha akar“(!). Nem kirendelésről, hanem felkérésről van szó. Természetesen ezek a kirendelt polgárok nem mentek el. Viszont ha kevésbé intelligens polgárról volt szó, kétszer is elmentek hozzá és szigorúan megfenyegették. Így már volt fuvar.

Most pedig több oldalról arról értesülünk, hogy a csikszeredai fősolgabírórság a közeli és távoli községekből nagyszámu (községenként 50—80) fuvarot rendel ki a helybeli vadászrezid részére tűzifa beszállítására.

A helybeli fősolgabírórság rendelete így szól:

2865 — 920. szám.

Előljárásnak.

Felhívom, hogy a 16. vadászrezid kiküldött tisztjének az általa jelölt helyre fafuvarozás céljából 50 fuvar rendelkezésre bocsátandó, illetve kirendelendő.

Mercurea Ciuc, 1920. szept. 25.

Laufer,
pretor.

Ezek a rendelkezések rendkívül sérelmesek a gazdaközönségre és igen nagy elkeseredéseket váltanak ki mindentől. Most van a szántás-vetés és más őszi gazdasági munkák ideje, mikor a gazdának minden perce drága.

Csikszeredából a zsongódi határban fekvő hírhedt „Kormos“ nevű erdőbe küldik a fuvarokat, mely nemcsak messze van, de rossz útja miatt önként a legmagasabb bér mellett sem akad vállalkozó, ki lovát, szarvasmarháját és szekérét oda vigye. Aki Csikszeredából kora hajnali 2—3 órakor elindul, az öreg estére is alig tud lóval visszajönni, míg szarvasmarhával az ut két napig tart. Ezért fizetnek mindössze 15 leit.

Sulyosbitja a hatóság eljárását az is, hogy messze vidékről, így például a 17—20 kilométerre fekvő Lázárfalváról és Csikszentmártonról is rendelnek fel fuvarokat Csikszeredába, amelyek a fel- és visszautazással egymagában egy napot töltenek el s innen kell menniök a „Kormos“-ba, meg a lövétei erdőbe.

Az érvényben levő magyar törvény szerint ilyen közmunkára csak a legrendkívülbb esetben külön miniszteri felhatalmazás alapján és akkor is kizárólag az alispán jogosított kirendelni a

megye egész területéről, arányosan elosztva, a fuvarokat. Egy-egy járás területéről, még ha ilyen felhatalmazása volna is a helyi hatóságoknak, amint-hogy nincsen, nem lehet ily nagyszámú közérót kirendelni és éppen a gazdasági munka idején.

A katonaságnak elég fogata és embere van s minthogy a hadiállapot megszűnt, hadiszolgáltatásképpen sem igényelhet ilyen kirendeléseket.

Ezek a kirendelések rendkívül elkeserítik az amugy is ezer nehézséggel küzdő népünket. Ezeket a bajokat megszüntetni és orvosolni elsőrendű közérdek.

K Ö Z G A Z D A S Á G.

Hirdetmény.

A Csikszeredai Takarékpénztár Részvénytársaság 1920. évi szeptember hó 2-án tartott rendkívüli közgyűlésén elhatározta az alaptőkének 500 000 leiről 1.500.000 leire való felemelését.

Feltételek:

1. A részvénytársaság alaptőkéje 10.000 darab névre szóló, egyenkint 100 lei n. é. teljesen befizetendő új részvény kibocsátása által emeltetik.

2. Minden egy darab régi részvény alapján egy új részvény jegyezhető. A régi részvényesek tehát 1:1 arányban 155 lei árfolyamon jegyezhetnek új részvényeket, melyből részvényenkint 100 lei a részvénytőkét, míg az előállítási költségek levonása után fennmaradó összeg a tartalékalapot illeti.

3. Régi részvényesek által az elővételi jog 1920. év szeptember hó 3-tól szeptember hó 30-ig bezárólag, hivatalos órák alatt, az intézet pénztáránál gyakorolható. Ezen határidő lejártával a régi részvényesek elővételi joga megszűnik s az általuk át nem vett részvény mennyiség az ujonnan jelentkezők között 185 lei árfolyamon értékesítetik.

4. Az elővételi jog gyakorlásával egyidejűleg részvényenkint 50 lei fizetendő, további 50 lei bezárólag, hivatalos órák alatt, végül a fennmaradó 55 lei folyó év december hó 15-én. Jegyzés alkalmával az egész összeg egyszerre is befizethető. A befizetésre megszabott határidőnapoktól számítva folyó év végeig 5% os kamatot fizetünk 1920. üzletévi rendes közgyűlésünk után.

5. A kibocsátandó új részvények 1921. év január hó 1-től részesülnek az üzleti év eredményében.

6. További 5000 drb új részvény, valamint az elővételi jog nem gyakorlása folytán fennmaradó részvény mennyiség értékesítése az igazgatóságra bízott azon korlátozással, hogy darabonként 185 leiért értékesíthetők. Befizetési módzatok azonosok a 4. pont alattival azon eltéréssel, hogy harmadik részlet címén 85 lei fizetendő.

7. A részletek késedelmes befizetése, vagy a befizetés elmulasztása a jegyzés törlesztettségét vonja maga után és a már befizetett összeg a tartalékalap javára fordítatik s a törölt részvények helyett az igazgatóság új részvényeket bocsáthat ki.

8. Vidéki részvényeseknek levélbeli megkeresésére érdemi választ adunk.

9. Az új részvények elkészítés után adatként ki.

Csikszereda, 1920. évi szeptember hó 2.

Az igazgatóság.

Méz- és gyümölcskiállítás Udvarhelyen.

A méhészeti szövetkezet megalakulása.

Csikszereda, október 1.

A háboru utáni nehézségek dacára példás kiállítást rendeztek Székelyudvarhelyen a vármegye gazdái. Részben a méz- és gyümölcskiállítás, részben a méhészeti szövetkezet megalakulása a szomszéd vármegyéből, különösen Csikból és Háromszékből igen sok érdek-

lődöt vonzott. Megjelentek a Székelyföld méhészegeteinek elnökei, vármegyénkből dr. Értches Gyula, továbbá az Erdélyi Méhészegetlet titkára, dr. Balázs Ferenc Kolozsvárról Kádár Elemér főellenőr kíséretében.

A kiállítás részére a rom. kath. főgimnázium igazgatósága több termet átengedett a rendezőségnek, melynek így módjában volt a kiállítás külső csinyjára is elegendő gondot fordítani.

A kiállításon különösen Lakatos Tivadar, Lányi Imre méhészegetleti elnök, Gál Imre méhészfelügyelő és Derzsi Samu kollektívai keltettek méltó feltűnést és szerezték a kiállítóknak meleg elismerést. Általában a kiállítás a legsikerültebbnek mondható és ékes tanúsága volt Udvarhely megye magas színvonalon álló méhészetének és gyümölcstermelésének.

A méhészeti magyar ipar gyönyörű munkái voltak a kolozsvári Méhészegetlet kaptárgyarából kiállított és a gyár vezetője, dr. Balázs Ferenc által lehozott méhkaptarak és ducok (Mayer-féle, Boczouádi, Tóth-féle, országosak), melyek bármely külföldi versenyt bátran kiállanak.

Állandó érdeklődés központja volt Derzsi Samu Székely Kinészemnek nevezett és általa szerkesztett kaptára.

A kiállítás eszméje és megvalósítása a mindig fáradhatatlan, tetterős és a közért ritka lelkességgel küzdő Gál Imre méhészfelügyelő érdeme, melyért úgy az ünnepélyen, mint a közgyűlésen a legmelegebb, szinte tüntető elismerés volt a jutalma. Munkássága korszakalkotó a székelyföldi méhészet történetében s csak az az egyetlen kívánságunk lehet, hogy továbbra is az eddigi munkabíráásával közötünk maradjon. Udvarhely megyében is számtalan lelkész tanítványa és támogatója van, így a nemrege megindult Székely Méhészeget című kitűnő szaklapot is dr. Paal Lajos alsósófalvi ref. lelkész anyagi áldozatkészsége hozta életre. Dr. Paal Lajos nagy híve a méhészetnek és Gál Imrenek nagy tekintélyével, erkölcsi súlyával és munkásságával igen nagy segítséget nyújt. Az ünnepélyen, banketten és közgyűlésen értékes felszólalásai általános figyelmet keltettek.

A kiállítás délelőttjén ülte 10 éves jubileumát az Udvarhely megyei Méhészegetlet diszközgyűlés keretében, melyen Ugron Akos elnökölt.

Délben bankett, délután szövetkezeti alakuló gyűlés volt. A méhészeti cikkeket előállító szövetkezetekre már befizettek 50.000 leit, de a gyűjtés továbbra is erőlyesen folyik, mert az eddig jegyzett összeg csekély. Ezért nyomtatékosan felhívjuk vármegyénk méhészeit újabb jelentősebb jegyzésre. Ez kívánatos azért, hogy a szövetkezet minél oróteljesebben induljon útjára. A szövetkezet székhelye Udvarhely. Igazgatóságának elnöke Gál Imre, tagjai dr. Értches Gyula (Csik), dr. Fábian László (Háromszék), Auffmanberg Ágoston (Marostorda) dr. Kassay F. István, Kolumbán Lajos, Gál Sandor, Lányi Imre, Forró Géza a felügyelő bizottságának elnöke dr. Paal Lajos, tagjai Bölöni Antal (Háromszék), Fűtőp Ákos (Csik), Szánthó Ákos (Marostorda), Jakab József, Veres Dónát, Gyerkés Miklós, Takó Albert és Józsa Sándor.

A jubilaris ünnepélyen, a kiállítás megnyitására és a banketten résztvett dr. Cornea Tamás profektus is.

Este jól sikerült műsoros estély volt, melyen résztvett Udvarhely és vidéke intelligenciájának színe-java.

Gál Imre felügyelő jövő évben Csikban szeretne méhészeti kiállítást rendezni.

Alírási felhívás.

1. A Csik megyei Székelybank r.-t. folyó évi szeptember hó 28-án megtartott rendkívüli közgyűlésén 100.000 Lei alaptőkéjét 4000 darab egyenkint 100 Lei nevértékű új részvény kibocsátásával 500.000 Leire való felemelését határozta el.

2. Az ujonnan kibocsátandó 4000 drb részvényből 1000 darabra a régi részvényesek elővételi joggal bírnak oly keppen, hogy minden régi egy részvényre egy új részvény esik, a fennmaradó 3000 darab pedig nyilvános aláírásra bocsáttatik és bárki által szabadon jegyezhető. Ez utóbbi tételre nézve tulajgyzes esetén fentartja az igazgatóság azt a jogat, hogy a jegyzéseket teszése szerint lezállítsa; — esetleg a jegyzés szerint állapítja meg az alaptőke összegét.

3. A kibocsátandó új részvények a régi ekkel mindenben egyenlők, 1921. évtől járó részvényekkel lesznek ellátva és az 1921. évből üzleti eredményben részesülnek.

4. Az elővételi jog 1920. évi november hó 15-ig gyakorlandó az intézet helyiségében, nem gyakorlása esetén a fennmaradó részvényeket az igazgatóság szabadkézből értékesíti.

5. Nyilvános aláírásra bocsátott részvények aláírási határideje 1920. november hó 30-ig, bezárólag.

6. A kibocsátandó új részvények árfolyama a régi részvényesek részére részvényenkint 100 Lei. Az új részvényesek részére 170 Lei.

Az árfolyam értékből 100 Lei a részvénytőkét illeti, míg a költségek levonása után fennmaradó összeg a tartalék-alap javára fog fordítatni.

7. A befizetések a következőképen eszkozlendők

Első részlet a jegyzés, illetve elővételi jog gyakorlásánál és pedig részvényenkint 50 Lei második részlet 50 Lei 1921. év január hó 1-én, végül a régi részvényesek által 50 Lei az új részvényesek által 70 Lei, 1921.

február hó 1-ig. A részvényesek a befizetés összeg után a befizetés napjától számítva 1920. év december végéig 5% kamatot kapnak az 1920. üzletévi rendes közgyűlésük után; ellenben a még ez évben be nem fizetett összeg után 5 százalékos kamatot kötelesek fizetni.

A jegyzés alkalmával akár több részlet vagy az egész összeg is egyszerre befizethető.

8. A részletek késedelmes befizetése vagy a befizetés elmulasztása a jegyzés törlesztettségét vonja maga után és a már befizetett összeg tartalék-alap javára fordítatik s a törölt részvények helyett az igazgatóság új részvényeket bocsáthat ki.

9. Az új részvények mihelyt elkészítettek kiadatnak.

Csikszereda, 1920. évi szeptember hó 28
Csik megyei Székelybank Részvénytársaság Csikszereda.

A detektív, mint cipőtolvaj.

Csikszereda, okt. 1

A Csiki Lapok legutóbbi számában hírt adtunk arról a betörésről, melyet Szász Gyula börtüzetében ismeretlen tettesek elkövettek. Egy szerencsés véletlen most Szász Gyula kezére játszotta a tetteseket. Ez a véletlen Brassóban történt, hol bevásárlás céljából Szász Gyula időzött. Az esetről a Brassói Lapok így számol be:

Szeptember 17-én éjjel betörtök Csikszeredában a Szász Gyula kereskedésébe és elraboltak 18 pár finom férfi és női cipőt, nagymennyiségű bőrt és belést. Az éjjeli kollektív látogatók 15000 leit megladódó kárt okoztak Szásznak, ki nyomban jelentést tett a betörésről a rendőrségnek. A nyomozás meg is indult, de egy különös véletlenre és a brassói rendőrségre volt szükség, hogy a titokzatos betörés tettesei megkerüljenek.

Szász Gyula szeptember hó 24-én Brassóban járt és betört a Korona-kávéházba. Ott egy ismeretlen férfi cipőket árult és Szásznak is felajánlotta a cipőket. Szász megdöbbenve észlelte, hogy a cipők az üzletéből elloptak közül valók. Úgyesen úgy rendezte a dolgot, hogy a cipők árusítóját ne távozassza szem elől, maga pedig detektív után nézett. A brassói detektív vállatára fogta a kávéházi cipőárust, aki azt adta elő, hogy ő egy Salvecz nevű katonakórházi téri cipésztől vette a cipőket. A detektív azonnali Salvecz lakására tetett, aki elbeszélte, hogy ő a cipőket egy csikszeredai Siguranta-detektív nejtől kapta, aki azt mondta neki, hogy egy csikszeredai cipész nejtől megvásárolta és azt eladás ve-

gett Brassóba. A brassói detektiv megállapította, hogy a csikszeredai Siguranta-detektiv, kinek neje a cipőket Salveznek eladta, Dian Sándor. Erre elment Dian Brassóban lakó anyósa lakására és ott is megtalálta az ellopott cipőkből egy párt.

Mikor ezek a súlyos gyanúok együtt voltak, a brassói rendőrség Szenté István és Bács Sándor detektiveket megbízta, hogy utazzanak Csikszeredába és ott folytassák a nyomozást. A brassói pályaudvaron a detektivek felismerték Dian Sándor nejét és rögtön letartóztatták. A horogra került asszony először konokul tagadott és nem akart semmiről tudni, később azonban azzal a mesével hozakodott elő, hogy a 3 pár cipőt az állomáson egy katonától vette 300 leiert. További vallatása rendjén aztán újabb védekezést eszelt ki és azt adta elő, hogy a cipőket férje Csikszeredában egy lerombolt épület egyik zugában találta.

Az egyre gyanúsabb ügy tisztázása végett a brassói detektivek az asszonnyal együtt Csikszeredába utaztak. Zsögödfürdőnél leszállott a vonatról Bács detektiv az asszonnyal, hogy Szenté annál gyanútlanabbul végezhesse munkáját Csikszeredában és Dian ne is sejtessen semmit arról, hogy felesége le van tartóztatva. Szenté Csikszeredában Diánnal házkutatást tartott, de eredménytelenül. Dian kihallgatása rendjén azt vallotta, hogy szeptember hó 17-én este berugott állapotban találkozott az utcán egy katonával és attól 800 leiert több cipőt és bőrtöltést vásárolt és ezeket a holmikát részletekben Brassóba küldte a feleségével, hogy ott árusítsa el. Szenté letartóztatta Diant és az időközben Zsögödről megérkezett feleségével együtt a rendőrségnek adta át.

Ezután a brassói detektivek visszatértek Brassóba és itt folytatták nagy ügyességgel a nyomozást, mely eredményel jutalmazta társaságukat. A lopott holmik egy részét Diánné édesanyjánál, egy részét pedig a csendőrlaktanya kukoricásában elásva megtalálták. Találtak a betörésből származó tárgyat Dian nevelőanyjának Egres-utca 7. sz. alatti lakásán is.

A brassói rendőrség a brassói detektivek ügyessége által kiderített adatokról felvett jelentést és jegyzőkönyvet áttette a csikszeredai ügyészhez.

Dr. P. SARRU.

A bukaresti klinika volt gyakorló. Belgyógyász. A bőr és nemi betegségek szakorvosa. Orr-, gége-, fülgyógyász. Gyógyítja a legmodernebb elvek alapján a verbajt.

A t. közönség érdekében készletben tart Nosalvarsant minden adagokban.

Rendel naponta délután 3-6-ig.
Csikszereda, Hargita-utca 32. szám.

KÜLÖNFÉLÉK

— **Olvasóinkhoz.** A magyarság jövő elhelyezkedéséről dr. Pál Gábor tollából nagyfontosságú cikksorozatot kezdettünk meg a Csiki Lapok mai számában, melyre felhívjuk olvasóink figyelmét. Lapunk legközelebbi számában az erdélyi magyarság nemzeti autonómiájáról közlünk cikket, ugyancsak az ő tollából.

— **Megszűnt a „Csikvármegye”.** A csaknem két évig szünetelő Csikvármegye ez év augusztus havában Puskás István bankigazgató szerkesztésében újból megjelent. Lapjaink új életre kelését örömmel üdvözlöttük, most azonban őszinte sajnálattal jelentjük, hogy az óriási papírdrágaság, a munkaberek emelkedése és a régi előfizetők taborának tartózkodó magatartása miatt a lap nyolc szám megjelenése után ideiglenesen újból megszűnt. Ha még hozzátesszük, hogy dr. Vákár P. Arthur laptulajdonos és felelős szerkesztő két év óta távol van, akkor elmondunk mindent a lap ideiglenes megszűnése okáról.

— **Status-gyűlés.** Az erdélyi rom. kath. státus szeptember hó 29-én tartotta évi rendes közgyűlést. A közgyűlésen vármegyénkbeli kilencen vettek részt. A saját kérésére nyugdíjaztatott dr. Fejér Gerő statusi előadó helyett dr. Bálás Endret, volt tordai főesperos-kanonokot és szemináriumi igazgatót választották meg, ki vármegyénk szülőtte és így a státus nagyfontosságú előadói székébe újból csiki ember került. Világi elnöknek báró Jósika Gábort, alelnöknek báró Szentkriszthy Zsigmondot választották meg.

— **Ítélet az összeesküvés perben.** A kolozsvári hadbíróság több napi tárgyalás után Kratochwil ezredes és társait a vád és következményei alól felmentette, csupán Boros Gyula századost mondotta ki bűnösnek és ezért öt évi kényszermunkára ítélte. Boros védője felebbezett.

— **A magyarság szervezkedése.** Szeptember hó 25-én Marosvásárhelyen Bernády György volt főispán értekezletet tartott, melyen mintegy hetvenen vettek részt. Az értekezletnek az volt a célja, hogy mondja ki a magyarság politikai szervezkedését és az aktív politikában való részvételét. Az értekezlet nem tudott egyértelmű megállapodásra jutni, mert sokan még nem látják alkalmasnak a viszonyokat a politikai szervezkedésre, mások pedig a kérdés nagyhorderejére tekintettel, csak oly akciónak látnák létjogosultságát, mely az egész két és félmilliónyi, tehát a Királyhagón túli, ma még hadizónába eső, politikai aktivitást ki sem fejthető magyarságot is sorai közé számíthatná. Az igazság ott van, ahol az utóbbiak gondolkoznak. A magyarság néptömegei készen állnak a szervezkedésre, mihelyt a gyűlekezési és egyesülési szabadság, valamint az állampolgári jogok teljes biztosítékát látják a csatolt területek minden részén. A szervezkedésnek azonban csak az esetben van értelme, ha a magyarság egy táborba tömörülhet és pedig olyan vezetők élén, akik a magyar néptömegeknek feltétlen bizalmat bírnak. Az olyan szervezkedés, mely egy várost, vagy csak 2-3 vármegyét ölel fel, nem jogosult és célszerű nem vezet. Románia és Magyarország között a békes érintkezés felvétele küszöbön van. Remélhető, hogy ezzel a hadizóna is megszűnik. Ez esetben, ha a viszonyok annyira javulnak, az egész magyarság megmozdulhat, addig pedig a magyar sajtó teljesíti a reáharuló hatalmas feladatot. — A kezdeményezést mindenesetre olyanoknak kell beindítani, akik a nép lelkehez közel állanak. A marosvásárhelyi kezdeményezés nem ilyen.

— **Halálozás.** Özv. Szász Ignácné szül. Orbán Mária, ny. járásbíró özvegye, 69 éves korában, szeptember 24-én meghalt. Halálát gyermekkorú Szász Gyula kereskedő, Szász Etelka férj. Baranyai Gyuláné, továbbá testvérei Orbán Gyula, özv. Nagy Sandorné, T. Nagy Imréné és Orbán János gyászolják.

— **Megkezdődnek a kilakoltatások.** Csikszeredában egy izben a városi tanács igen sok helyi lakosnak adta ki a kiutasító végzést, köztük olyanoknak is, akik évtizedek óta itt laktak, idevaló illetőségűek, föld- és házbirtokosok. Az akkori megdöbbenést csakhamar relativ nyugalom követte, mert a kiutasító végzéseket részben visszavonták, részben megváltoztatták és ezekre menő telepedési díjakkal intézték el. Értesülésünk szerint a kiutasítási eljárások a napokban újból megindulnak. A közönség megnövekedett érdeklődésében felkerestük Tetiu polgármestert, ki kérdésünkre kijelentette, hogy a kiutasítások csak az 1914 év óta Csikszeredában letelepedettek terjednek ki és azok közül is csak azokat fogják kiutasítani, akik produktív foglalkozást nem űznek. Ezeket a nem nagyszámú kiutasításokat a lakásnép teszi elkerülhetetlenül szükségessé. A lakásrekvizitációk folyamatban vannak, de a város jelentékeny része a háború miatt lévén, eddig nem nagy eredménnyel járt. A polgármester most megkereste Kassai Lejos főgimnáziumi igazgatót a katonák által lakott és most üresen álló internatus átengedése iránt, melylyel több lakás volna biztosítható. — Tetiu polgármester határozott nyilatkozata alkalmas arra, hogy a lakosságot megnyugtassa. Reméljük, hogy az evakuáló bizottság lelkiismeretesen és körültekintéssel jár el s nem lesz réme a szintiszta magyar városnak, mint Kolozsvárt és Marosvásárhelyen.

— **Mégis van ármaximálás.** A Csiki Lapok legutóbbi számában közöltük Bucsan és Evian államtitkárok körrendeletét, mely az összes helyi hatóságok által megállapított árakat közölte és a szabadkereskedelmet helyreállította. A legtöbb helyen a körrendelet dacára a helyi hatóságok az ármaximálásokat fenntartották. Miután Csikszeredában is legnagyobb bizonytalanság támadt, mert senki sem tudta, hogy érvényben maradtak-e a hatósági árak vagy nem, kérdést intéztünk Tetiu polgármesterhez, aki kijelentette, hogy a Csikszereda

város területére megállapított hatósági árak változatlanul érvényesek, azonban egy pár nap alatt az árvizsgáló bizottság új hatósági árszabást léptet életbe. Hogy az államtitkárok a körrendeletet a maximális árak eltörleséről miért adták ki s ha kiadták, miért nem érvényes, ez talán örökidőkre megfelejtethető len rejtély, marad. Ez éppen olyan fogas kérdés, mint az, hogy miért kell Csikszeredától Brassóig a vasuton többet fizetni, mint vissza? Egyébként a polgármester nyilatkozatából kivehető, hogy az árvizsgáló bizottság az eddiginél magasabb árakat fog megállapítani, mert a legutóbbi árak mellett elűnt a piacról az élelmiszer és a többi maximált áru.

— **Országos vásár.** Az ideoi Szent Mihály napi csikszeredai országos vásár minden volt, csak országos vásár nem. Az állatvásártéren se kereslet, se kínálat nem volt. A csekély felhajtásból nem lehetett átlagos árakat megállapítani, mert a piacot a teljes pénztelenség jellemzte. Egy pár jó loért 25.000 leit kértek, de volt 12—15.000 leis is. Vétel azonban alig kötött. Az áresés ha hullámozó is volt, mindenesetre nagyon jelentékeny. A gazdák azért is adnak el állatokat, hogy pénzre tegyenek szert. A koronák ugyanis sok helyen otthon maradtak s ma igen sok gazda teljesen pénz nélkül áll. Így például a gyimesi és más községekben a lakosság nagyrésze pénzt beváltásra nem jelentette be. A kirakó vásár szintén igen korlátozott volt. A piac jóformán üres volt. Zöldséget nem lehetett kapni s a többi áru is a maximálás miatt otthon maradt.

— **Tanulmányi kirándulás.** Főgimnáziumunk 33 növendéke 3 tanár vezetésével szeptember 26—29-ig Brassó nevesességének, a zernesti gyáraknak és az ottani vidék megtekintésére tanulmányi kirándulást rendezett. Az élvezetes és tanulmányos kirándulás sikere nemcsak a tanulók fegyelmezettségének köszönhető, hanem nagyban hozzájárultak ahhoz Buszek Béla brassói el. isk. igazgató, aki nemcsak az elszállásolásra gondoskodott, hanem a kalauzolás fáradságos munkáját is vállalta, továbbá a zernesti gyárak igazgatói, Kovásznay vegyész mérnök, kiknek előzetekénység tette lehetővé, hogy a kirándulás igazán tanulmányos legyen és a Huber-család, amelynek szíves vendégszeretete szerzett kellemes emléket. Fogadják nevezettek ezuton is az igazgatóság halás köszönetét.

— **Sport hír.** A mai napon megtartandó football matschen, melyet a lap hasábjain előre jeleztünk, a bírói szerepet Branea alezredes, akadályoztatása esetén Szabó banktisztviselő látja el. Félidőben a közönség szórakoztatására a katonazenekar játszik. Mérkőzés után a Vigadó emeletén lévő klubhelyiségben felavató bankett lesz, melyre klubtagokat és vendégeket szívesen lát a vezetőség. Egy teríték 25 lei. Vacsora alatt a klub zenekara játszik.

— **Értesítés.** A román tanfolyamra vonatkozó értekezlet folyó évi október hó 3-án (vasárnap) délután fél 3 órakor tartatik meg a Jakab Ödön vendéglőhelyiségében. Pontos megjelenés kéretik. C. Ganea.

— **Dr. Negrea János ügyvéd irodáját** Csikszeredában, Gimnázium-utca 18. sz. alatt, dr. Csödö-féle házban megnyitotta. 12—

NYILTTÉR. *)

Köszönetnyilvánítás.

Mindazoknak, kik boldogult édesanyám elhunyt alkalmából részvétükkel fájdalmas enyhíténi szívesek voltak, ezuton mondom hálás köszönetet.

Csikszereda, 1920. október 1.

Szász Gyula.

*) E rovat alatt közlöttekért nem vállal felelősséget a Szerk. és Kiadó.

Egy drb uj fűtőkályha eladó.
Cim a kiadóhivatalban.

Ujdonság!

Báró Nopcsa Elekné ujaradi uradalmi sörfőzdéjének csikmezei főraktárosa

SZÁNTÓ ERNŐ,
bor-, sör- és szesznyakereskedő

Csikszereda, Városház-utca 4. sz. a, ajánlja naponta friss töltésű palack és minden nagyságu hordós elismert elsőrendű

sötét dupla maláta Bika és világos Király Bika sörreit.

Viszonteladoknak árengedmény!
Helyben házhoz szállítva. 10-13

Szám 6126-920. ár.

Faeladási hirdetmény.

Csikvármegye arvaszéke közhírre teszi, hogy a néhai Erdős Mihály ditrói volt lakos hagyatékához tartozó, Ditró község határában a Rizó nevű dűlőben mintegy 8 katasztrális hold területen fekvő lucfenyőerdő és legelő Ditró községhezánál 1920. évi október hó 7-én délután 4 órakor megartandó nyilvános szóbeli és zárt írásbeli árverésen eladatik.

Az eladás tárgyát képező fatömeg mintegy 500 m³ t tesz ki. A legelő területe 1 hold 822 □-öl.

Kikiáltási ár 25.000 Lei, bantpénz a kikiáltási árnak 10%-a.

Árverési és szerződési feltételek Csik vármegye arvaszékével megtekinthetők. Utóajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Írásbeli zárt ajánlatok az árverező bizottság elnökénél nyújtandók be. A megajánlott összeg számokkal és betűkkel is kiírandó s az ajánlatban kifejezendő az, hogy ajánlattevő az árverési és szerződési feltételeket ismeri s magát azoknak aláveti.

Csikvármegye arvaszéke.

Csikszereda, 1920. október hó 1 én.

Csiszer,
h. arasz. elnök.

VERESS SÁNDOR DR.
FOGORVOS

Rendel naponta délután 2-6 óráig.
Csikszereda, Mikó-utca 34. szám

Egy teljesen jó karban lévő National kassa eladó. Cim megtudható a kiadóhivatalban.

Tusnádfürdön egy tisztességes és szorgalmas hazaspár keresetik házmesteri állásra. Bovebb fevilágositást ad az Eiza-villa tulajdonosa. 2-3

Mindennemű ruhákat, fonal, plüss, selyem festését,

báti toilett, paplan, függöny és kézimunka tisztító gyűjtödemet megnyitottam
Tarsai Sándor

divatárú-üzletében Csikszereda, Főter.

Gyár és fűzlet Brassó
Svaab Andor,

Csikrák-utca 2. sz. (4 volt entorka-gyárban).
15-28

„Ottilia“ mentholos sósborszesz
minden eddigit felülmul. 1-15

Csiksomlyón, Pál Gábornal 10 szeker fekete borsó száraz takarmány és az idei tavaszon 1200 □ öl területen rozsa vetett és jól fejett lucerna tarlós termése őszi zöld-takarmányozás céljára eladó.

Jól fejlődött báznai és mangalica malacok és südők, a Földmivesiskolanál eladók. 1-2

Egy pár uj strapa-hám eladó.
Cim a kiadóhivatalban.

Fordítások román és német nyelvre.

Mindennemű ügyiratok (kerelmek, szerződések, üzleti levelek stb.) román vagy német nyelvre való fordítását elvállalom. Dél-előt a gimnaziumban, délután lakásomon vagyok található. —

Mayer János, főgimn. tanár,
volt törvényszéki román és német hitos tolmák.

Csikmindszenti Tejgazdaságnál tartani való anyakocák, südők, és malacok eladók. Vétel eszközhető Mindezentén Molnár Lászlóné-féle udvarban. 3

Szesz- és szeszestital kimérők figyelmébe!

Van szerencsém a vásárló közönséget tisztelettel értesíteni, hogy Városház-utca 4 szám alatt állandóan raktáron tartok

szavatolt 96°-os finomított szeszt, az összes rum és legkiválóbb likőrféleket, valamint kisüstön főzött szilvórium-, borseprő-, törköly- és cognacot a legfinomabb minőségben hegyaljai borokat.

Báró Nopcsa Elekné uradalmi sörfőzdéjének Ujarad, Csikmezei főraktára. Viszonteladoknak a legolcsóbb napi áron számítva árengedménnyel.

Szíves pártfogást kérve, maradok tisztelettel 31-32

Szántó Ernő, bor-, sör- és szesz-nyakereskedése

Csikszereda r. t. város korlátlan italmérésének üzletvezetője

Csikszereda, Városház-utca 4. szám (Regi postaépület).

ÉRTESÍTÉS. Csikszereda és vidéke nagyrdemű közönségét tisztelettel értesítjük, miszerint Rákoczy-utca 12 szám alatt egy

BÁDOGOS ÜZLETET NYITOTTUNK.

Raktáron tartunk: Konyhaedényeket, fürdőkádakat és takaréktűzhelyeket. Készítünk megrendelésre épület-bádogos munkákat, fürdőberendezéseket, vízvezeték munkákat, szivattyú és kut javításokat, takaréktűzhelyeket a legolcsóbb kivittől a legmodernebb kivittelig. — Minden a bádogos iparszakhoz tartozó munkákat mérsékelt árak mellett pontosan eszközünk.

Kérve a nagyrdemű közönség szíves pártfogását, teljes tisztelettel

Berkovics és Kóka bádogosok. Csikszereda.

20-28

EGY DARAB 10 HÓNAPOS KOCA,
yorkschirei keresztetve báznai fajjal, eladó. Mikó-utca 16. szám.

Ha butort akar vásárolni,

ne sajnálja az utat Marosvásárhelyre és tekintse meg

SZÉKELY es RÉTI

Erdélyrészi Butorgyár R-Társaság hatalmas szépen berendezett

BUTORTERMEIT

Nagy választék egyszerűbb és egész finom butorokban, jutányos árak, szolid kiszolgálás. 27-

Csikszeredai Takarékpénztár R. T. áruosztálya.

HIRDETMEY.

A vármegye közönségének b tudomására adjuk, hogy terményosztályt letesítettünk. Foglalkozunk gabonaművek és hüvelyesveteményeknek nagyban való eladásával. Buza, rozs, árpa, zab, kukorica

vagon tetelekben

szonnal való, vagy határidőhöz kötött szállításra előnyös napi pincé áron megrendelhető.

Ugy levélben, mint szóbeli megkötésére készséggel nyunt díjjal felvilágositást

Csikszeredai Takarékpénztár R. T.

áruosztálya.

5-6

„DESINFORM“
a legjobb fertőtlenítő. 2-15